

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Қазақстан Республикасы Конституциясы күніне арналған
«КОНСТИТУЦИЯ: ҚҰҚЫҚ ҮСТЕМДІЛІГІНІҢ, АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ МЕН
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ІСКЕ АСЫРУ»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
29 тамыз 2018 жыл, Астана қ.

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
«КОНСТИТУЦИЯ: ВОПЛОЩЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА,
ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА»
посвященная Дню Конституции Республики Казахстан
29 августа 2018 года, г. Астана

MATERIALS
International scientific-practical conference
«THE CONSTITUTION: THE EMBODIMENT OF THE VALUES OF THE RULE
OF LAW, CIVIL SOCIETY, AND THE MODERN STATE»
Devoted to Constitution Day of the Republic of Kazakhstan
August 29, 2018, Astana

**ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1
К18**

Редакциялық алқа:

**Амандықова С.К., Өмірзақов П.К., Хайрмуханмедов Н.И., Тлепина Ш.В.,
Мукашева А.А., Сембекова Б.Р., Жуманова М.Х.**

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми практикалық конференция материалдарының жинағы (29 тамыз 2018 жыл). Жалпы редакциясын басқарғандар: И.И. Рогов, А.О. Шәкіров, Е.Б.Сыздықов. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2018. – 394 б.

ISBN 978-9965-31-953-2

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы қоғамды және мемлекетті жаңғыртудың теориялық және құқықтық аспектілері, азаматтық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы реформалау, сондай-ақ халықаралық стандарттарды енгізу, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы құқықтар туралы ғылыми мақалаларды қамтиды. Жинақ заңгер-мамандарға және кең қауымға арналған. Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

В Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция и модернизация общества и государства», посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, включены научные статьи по вопросам теоретико-правовых аспектов модернизации общества и государства, реформирования гражданского и уголовно-процессуального законодательства, а также имплементации норм международного права в действующее право РК. Сборник рассчитан на специалистов-юристов и широкий круг общественности. Все материалы опубликованы в изложении авторов.

The collected materials of international scientific-practical conference: «Constitution-the basis of dynamic and stable development of the society and the state», devoted to the Day of Constitution of Republic Kazakhstan the greetings and reports of leadership of state bodies of Kazakhstan, bodies of the constitutional control, ombudsmen, judges of the constitutional courts and correspondent bodies of the number of foreign countries, eminent home and foreign scientists –lawyers are included. The collected materials are designed for experts –lawyers and broad sections of the public. All the materials are published in the exposition of the authors.

**ISBN 978-9965-31-953-2
ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67.400.1**

©ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Marco Gregg	A Euro model for the tobin tax: the (tossible) impac to the new tax on the European Financial Market (and on the non eu investors)	9
Онгарбаев Е.А.	Об изменениях и дополнениях в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам религиозной деятельности и религиозных объединений	13
Гхабисимова Л.А.	О некоторых аспектах понимания конституционной ответственности в решениях конституционного суда Российской Федерации	17
Кванина В.В.	Конституционно-правовые основы отраслевых принципов предпринимательского права России и Казахстана	20
Букалерова Л.А. Остроушко А.В.	К вопросу о коррупции в системе образования в России	23

СЕКЦИЯ 1

ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В ЦЕННОСТЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Амандыкова С.К. Есентемирова А.М. Аничкин Е.С.	Некоторые проблемы и перспективы высшего образования в Казахстане	27
Абдрасулов Е.Б.	Конституционное право Российской Федерации и стран Центральной Азии: факторы общности	36
Нурпеисов Е.К.	Судебная власть и ее роль в обеспечении конституционной законности.	40
Капсалямова С.С. Абуов А.А.	Конституция и развитие гражданского общества в Казахстане	43
Амандыкова С.К. Калмаганбетова Д.Б.	Некоторые вопросы повышения правовой культуры государственных служащих Республики Казахстан	47
Кусаинова Л.И. Айтбай Ж. А.	Правовые основы положения политических партий в Республике Казахстан	51
Громова Е.А.	Правовое регулирование защиты прав потребителей финансовых услуг в Казахстан	54
Ибрагимов.Ж.И.	Государственно-частное партнерство в условиях цифровой реальности: сравнительно-правовой анализ законодательства России и Казахстана	60
Кусаинова Л.И. Смагулова А.С.	Конституция құқық үстемдігінің кепілі	63
Сарсенова С.Н.	Вопросы возрождения обычных правовых норм в современной системе гражданского права	68
Гезердава С.И.	Актуальные вопросы институциональных реформ области высшего образования Казахстана	72
	Конституционное измерение характеристик гражданского общества (сравнительно-правовой анализ)	76

Иванова Ж.Б.	Конституционно-правовая охрана объектов культурного наследия как воплощение традиционных духовно-нравственных ценностей народа	82
Спиридонова А.В.	Конституционный принцип свободы предпринимательской деятельности и его ограничение антимонопольным законодательством	84
Калмаганбетова Д.Б.	Правовое регулирование участия политических партий в выборном процессе Республики Казахстан	87
Хайрмуханмедов Н.И.	Егемендік ұғымының теориялық-құқықтық негіздері	90
Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Смағұлов А.А. Османова Д.Б. Абдикаликов К.Б. Әлмұхамбетов Ж.Н.	Дәстүрлі құқықтағы ар-намысты қорғаудың өзіне тән ерекшеліктері	94
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Оценка современной системы высшего образования Республики Казахстан	98
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Қазақстан Республикасындағы кәсіптік одақтар қызметінің конституциялық-құқықтық жағдайы	102
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Қоғамдық келісім және саяси тұрақтылық – конституциялық құндылықтың мазмұны және оны қамтамасыз ету құралдары.	105
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Есеп беруші мемлекетті қалыптастырудағы мемлекеттік қызметшілердің құқықтық санасының ролі ролі	108
Хайрмуханмедов Н.И.	Қазақстан Республикасында жоғарғы білім беру барысындағы өзекті мәселелер	114
Алимпиева Т.Г.	Еуропалық жоғары оқу орнынан кейінгі білім және ғылыми зерттеулер кеңістігінің ерекшелігі	116
Капсалямова С.С. Зейдин К.Б.	Конституционные основы общественного согласия и политической стабильности Республики Казахстан	123
Женисов С.К. Мысыр Олжас Сеилханов Ж.Д.	Омбудсмен институтының конституциялық-құқықтық негіздері	125
Мырзатаев Н.Д.	Ата заңымыз тарихи-мәдени мұра нысандарын қорғау, сақтау және пайдаланудағы негізгі қайнар көзі ретінде	129
Weisbekova G.K.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	131
Нурутдинова А.Ж.	Цифрлы технологияларды енгізу процесіндегі жоғары білім беру жүйесін жетілдірудің кейбір мәселелері	134
Kussainov A.A.	The concretization of legal norms in court holding (theory and practice)	136
Наурызбаев Е.А. Глеубердина У.Т. Женисов С.К. Мысыр Олжас Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Роза Өміртай	Проблемы совершенствования правовой охраны окружающей среды на военных и оборонных объектах Республики Казахстан	138
	Bologna process as a basis of transformation of higher education institutions in non-commercial joint stock companies (experience of the baltic states)	141
	Мемлекеттік басқару жүйесіндегі конституцияның маңыздылығы	144
	Конституциялық реформалар аясындағы мемлекеттік билік тармақтарының өкілеттіктері	148
	Договор личного найма в обычном праве	150
	Конституция – елдігіміздің айнасы	153

Бердыбаев Е.М.	Қоғамдағы құқықтық сананың қалыптасу бағыттары.	155
Махов А.Р	К вопросу о совершенствовании конституционной ответственности глав субъектов зарубежных федераций	157
Саулен Нуржан	Местные исполнительные органы власти Казахстана: организация, деятельность и полномочия	164
Бабаян Р.А.	Информационная безопасность как неотъемлемая часть системы национальной безопасности Российской Федерации на современном этапе	168
Мырзатаева Р.Д.	Бастауыш сынып оқушыларының тілдік сауаттылығы: әдістемедегі инновациялар	171
Ораз Рсай	Қазақстандағы әйел құқықтарының құқықтық теориялық аспектілері	174
Рябова Т. В	Правовые позиции органа судебного конституционного контроля Республики Армения	177
Нугыманов Е.	Конституция қоғамдық тұрақтылықты сақтау мен нығайтуының кепілі	179
Сапарбекова Б. Мырзатаев Н.Д. Гастаев Н.Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресудің әлімдік тәжірибесі	181
Цой К.Р.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Цой К.Р.	Анализ законодательства в сфере образования для детей с особыми образовательными потребностями	189
Макоев Т.В.	Конституционные основы многопартийности в современной России	194
Садуақасов А.А	Мемлекеттік билік бөлінісінің принциптері және қр-ның конституциясына бектілуі	197
Зейнелгаби Адиль Омарова Э.Б.	Правовое регулирование вопросов социального обеспечения в Республике Казахстан	199

СЕКЦИЯ 2 КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Өмірзақов П.Қ	Корпоративтік құқықтың дамуының конституциялық негіздері	203
Абдирайымова А. докторант	К вопросу о государственном регулировании продовольственной безопасности в Республике Казахстан	205
Бексултанова Р.Т., Калтаева А.Т. Жаркенова С.Б.	Доступ к правосудию как принцип правового государства	209
Жусипова Б.А., Омарова Э.Б. Нурғалиева Е.Н.	Некоторые актуальные вопросы совершенствования трудового законодательства Республики Казахстан	212
Нурмагамбетов А.М.	Еуразиялық Экономикалық Одақ мүше елдердің жер қатынастары субъектілерінің құқықтық жағдайы	218
Нурмагамбетов А.М.	Правовая защита социально-уязвимых слоев населения	221
Нурмагамбетов А.М.	Некоторые вопросы становления конституционализма в Республике Казахстан	225
Нурмагамбетов А.М.	О некоторых новеллах современного трудового законодательства Республики Казахстан	228
Нурмагамбетов А.М.	О предмете международного трудового права	231
Нурмагамбетов А.А.	Добросовестность, разумность и справедливость	235

докторант Омарова Э.Б., Бердиярова Ж.С. Омарова Э.Б., Жусипова Б.А. Палымбетов Н.Ш. докторант Хасенов М.Х.	как оценочные понятия гражданского права Охрана труда по действующему трудовому законодательству Конституционно правовые основы Жұмыспен қамтудың типтік емес нысандарының заңды мәні Влияние новых технологий на развитие гражданского права: вызовы XXI века	239 242 246
Марат Н.М.	Қазақстан Республикасында концессиялық қатынастардың құқықтық реттелуі	252
Карибаева А.К.	Основные направления определения гражданско-правовой ответственности за коррупционные правонарушения в Республике Казахстан	258
Кожаметова С.Г.	Особенности правового статуса различных видов субъектов предпринимательства	262
Сақтағанова И.С., Аябековам.Н.	Мүмкіндігі шектеулі адамдардың қол жетімді ортадағы құқықтары: тәжірибелері, мәселелер және оны шешу жолдары	266
Абдраимов Е. Палымбетова М.	Апелляциялық сатыдағы соттың өкілеттігі Жерге меншік иелері мен жер пайдаланушылардың құқығын шектеудің құқықтық мәселелері	275 277
Сактаганова А.	Қазақстан Республикасының халықты әлеуметтік қорғау саясаты	280
Тоғжанова Ж.	Ювеналды әділет – кәмелетке толмағандар құқықтарын қорғау кепілі	283
Жүмекен Н.	Қазақстан Республикасындағы инвестициялық саясатты жүзеге асыру және қр заңнамасына сәйкес реттеу	285
Сактаганова А.	Медициналық сақтандыруды дамытудың шетелдік тәжірибесі - азаматтардың мүдделерін қорғаудың нысаны	288
Абдраимов Е. Сактаганова А.	Сот билігінің конституциялық негіздері Қазақстандағы арбитраж (аралық) соттың қалыптасуы және дамуы	291 294
Сақтағанова И.С., Аябекова М.Н. Темиржанова А., Жолимова А., Болатбекова И. Қожахметова Д.С.	Мүгедектердің құқықтарын қорғаудың халықаралық- құқықтық негіздері Правовой механизм защиты прав человека (на примере построения финансовых пирамид)	298 305
Сақтағанова И.С., Жанжігітова Ж.А. Марленқызы А.	Совершенствование правовых механизмов ипотечного кредитования в Республике Казахстан Жаңа заманғы экономикалық қоғамдағы отбасылық бизнесті дамытудың кейбір мәселелері Атқарушылық іс жүргізу құқықтық институтының дамуы және келешегі	308 314 318
Айбасов А. Аманғалиева А.	Сақтандырудың даму тарихы Шет мемлекеттердегі баламалы немесе аналогиялық құқықтық институттар	325 331
Калтаева А.Т.	Конституция-қоғам мен мемлекет дамуының динамикалық және тұрақты негізі	338

СЕКЦИЯ 3 ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УГОЛОВНОЙ ПОЛИТИКЕ

РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Ахпанов А.Н., Келигова Х.Ю.	Ошибки в свидетельских показаниях	341
Ахпанов А.Н., Турсын А.М.	Вопросы обеспечения электронного перевода В современном уголовном процессе	345
Скаков А.Б.	Обеспечение прав испытуемых в условиях пробации	349
Сембекова Б.Р.	Антикриминальная безопасность личности в системе противодействия терроризму и экстремизму	355
Канаев А. С Амиргалиев А.А.	О некоторых вопросах контрразведывательной деятельности в Республике Казахстан	358
Дук Ю.И.	Соблюдение принципов верховенства права в борьбе с региональной преступностью.	362
Кабакова О.В.	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	364
Баймолдина С. М.	Уголовная ответственность за преступления, совершаемые в информационных системах в Республике Казахстан	369
Муратханова М.Б., Мұқаметқазинов А.С.	Халықаралық деңгейде және шетелдерде	372
Ашимова Э. А.	Жасөспірімдерді өзін - өзі өлтіруге дейін жеткізуге итермелейтін себептер	376
Ашимова Э. А., Абулкаирова А. М. Даурембеков Е.К.	Пайдакүнемдік қылмыстарының алдын алу шаралары	382
	Правовые аспекты избрания меры пресечения в виде содержания под стражей в отношении женщин подозреваемых и обвиняемых в акте терроризма	385
Балгынтаев А.О., Енсебаева А.Р. Досанов М.У.	Вопросы социального обеспечения судей	389
	О вопросах совершенствования Казахстанского уголовного законодательства по борьбе с мошенничеством	391
Салпеков А. С.	Правовые гарантии и проблемы обеспечения независимости судей в Республике Казахстан	394
Сеилханов Ж.Д.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	398
Тулепенов Ж. К. Кубенова Ш.А.	Қылмыстық жауаптылықтан босатудың кейбір негіздері	400
	Уголовная ответственность за вовлечение совершеннолетних в совершение уголовных правонарушений в Республике Казахстан	404
Бегеев Т. Б.	Особенности проявления экстремизма и терроризма в обществе	407
Аширбекова К. Б. Дуисова А.М.	Систематизация судебного приговора	411
	Права и свободы человека в Казахстане, как система ценностей правового государства	413
Кулбаева М. М.	Понятие и эффективность уголовно-правового воздействия на врачебную ошибку	418

СЕКЦИЯ 4

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Сарсембаев М.А.	Казахстанские и международные суды в решении международно-правовых проблем (на примере проблем международного транспорта и транзита)	422
------------------------	--	-----

Тлепина Ш.В.	Периодизация истории международного права	425
Акпарова Р. Н.	Международные стандарты и законодательство Республики Казахстан о правовом значении актов органов уголовного преследования и судов иностранных государств	431
Алпысбаева Ю. А.	Актуальные проблемы обеспечения свободы передвижения товаров в рамках евразийского экономического союза	441
Алшинбаев И. Ф.	Международно-правовое регулирование биологической безопасности на космических объектах	443
Есенбаева Г. С.	Международно-правовые проблемы режима контроля за ракетными технологиями	446
Жаксыгельдинов Л. Д.	Определение правосубъектности транснациональных корпораций в теории международного права	449
Жунусбекова А. Ж.	Халықаралық құқықтағы халықаралық шарттардың маңыздылығы	452
Искакова Ж. Т.	Еаэс и вто: взаимодействие двух правопорядков	456
Кабакова О.В	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	458
Қаражан Б. С.	Международно-правовое сотрудничество стран центральной азии в условиях региональной интеграции	463
Костяная Ю. С.	Конституционное право человека и гражданина на информацию в Республике Казахстан.	466
Сатова А. С	Энергетическое сотрудничество в рамках еаэс как инструмент глобализации.	468
Сарсембаев М.А.	Проблемы транзита В Казахстанском законодательстве и международном праве	470
Сейдеш Б. Б.	Конституция – мемлекеттің тұрақтылығы мен ұлттық құндылықтарды сақтау кепілі ретінде	475
Сулейманова И. И.	Халықаралық құқық принциптері мен нормаларына сәйкес қылмыстық заңнаманы дамыту жолдары	483
Панов С.К.	Универсальный периодический обзор как уникальный механизм универсальной правозащитной системы	485
Хамидулина М. Б.	Вопросы международно-правовой защиты авторских и смежных прав	487
Шналина А. А.	Техническое регулирование как механизм защиты потребителей. Безопасность игрушек.	491
Sartayev A.K.	“Kazakhstan in the age of independence (some problems of international treaties realization)”	493

Правительство Казахстана намерено снизить цены на квартиры, строящиеся по программе «Доступное жилье – 2020».[10]

Учитывая вышеизложенное, анализируя правовые механизмы ипотечного кредитования в Казахстане, предлагаем:

- в перспективе совершенствовать законодательную базу в области банковского права не только с точки зрения проблем ипотечного кредитования, но и всех имеющихся проблем финансового кризиса с учетом общественного мнения. А именно, устранить противоречия в Законе «Об ипотеке недвижимого имущества» и гражданского кодекса Республики Казахстан.

- совершенствовать существующие альтернативные формы решения жилищного вопроса. Кредитовать в тенге без привязки к иностранной валюте.

- поддерживать молодые семьи, предоставляя минимальные цены на жилье под низкие процентные ставки.

- снизить стоимость ипотеки, то есть уменьшить процентные ставки финансовым учреждениям не позволяет высокая стоимость привлечения ресурсов — проценты по депозитам должны быть не меньше уровня инфляции, чтобы вкладчикам было выгодно хранить денежные средства в банке.

- создать новые условия и возможности для реализации программы «Нурлыжол».

Таким образом, на основании вышеизложенного мы пришли к следующему выводу. Ипотечное кредитование в Республике Казахстан хотя и получило свое достойное развитие, но все равно необходимо совершенствовать механизм кредитования населения и улучшать условия получения ипотечного кредитования.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Капсалимова С.С.. Финансовое право Республики Казахстан: - Алматы: Эверо.Т. 2: Особенная часть. - 2017. - 325 с.
2. В Казахстане банки перестали выдавать ипотечные кредиты // Новости – 2013. – № 37. – 10 окт. – С. 23.
3. Разумова И.А. Ипотечное кредитование. – СПб.: Питер; М., 2011. 2. Статистический бюллетень Национального Банка Республики Казахстан. – 2008. – № 1; 2009. – № 1; 2010. – № 1; 2011. – № 1; 2012. – № 1; 2013. – № 1
4. Кенжеболат Ж. «В поисках истины, или как решить проблему ипотеки» // Литер: Ежедневная республиканская общественно-политическая газета. – 2014. – 2 мая.
5. В ходе реализации «Нурлы жол» наблюдается низкий процент освоения средств / Под.ред. М. Байгарин // http://www.inform.kz/ru/v-hode-realizacii-nurly-zhol-nablyudaetsya-nizkiy-procent-osvoeniya-sredstv-edosaev_a2842029
6. Об ипотечном кредитовании / Под.ред. Д. Иващенко // <https://erzrf.ru/news/vvedeniye-yegrz-otlozhili-napolgoda-mneniya-ekspertov>
7. Закон Республики Казахстан от 23 декабря 1995 года №2723 «Об ипотеке недвижимого имущества» // <https://online.zakon.kz>.
8. Гражданский кодекс Республики Казахстан, принят Верховным Советом Республики Казахстан 27 декабря 1994 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.01.2018 г.) // <https://online.zakon.kz>.
9. Эксперты назвали причину дороговизны ипотеки в Казахстане // TengriNews. – 2013. – 9 сент.
10. Закон Республики Казахстан от 31 августа 1995 г. № 2444 «О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан» (с изм. и доп. по состоянию на 09.01.2018 г) // <https://online.zakon.kz>.

ЖАҢА ЗАМАНҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚОҒАМДАҒЫ ОТБАСЫЛЫҚ БИЗНЕСІ ДАМУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ

Сақтағанова И.С.

Заң ғылымдарының кандидаты, доцент

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Азаматтық және экологиялық құқық кафедрасы,

Жанжігітова Ж.А.

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Заң факультеті, «Құқықтану» мамандығының 4-курс студенті,

Шағын кәсіпкерлікті дамыту мен мемлекеттік қолдау тікелей халықтың әл-ауқатының деңгейін, сондай-ақ жалпы ұлттық экономиканың даму дәрежесін анықтайды. Елбасы

Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты халыққа Жолдауында шағын кәсіпкерлікті мемлекеттік дамытудың жаңа бағыттарын анықтап: «оның дамуы үшін жеке меншік институтын заңнамалық негізде нығайту үшін кешенді және нақты шешімдер қажет немесе бизнестің дамуына кедергі барлық инертті құқықтық нормаларды жою керек, сонымен бірге шағын бизнес ұрпақтан ұрпаққа жалғасқан, отбасылық дәстүрге айналуы керек» – деген болатын. Бұған қосымша қазір біртұтас жеке немесе отбасылық кәсіпкерлік қызметті қолдау аясында ең бірінші мемлекет тарапынан қолдау үлкен маңызға ие екендігі белгілі[1]. Сондықтан қазіргі қолданыстағы заңнамада, яғни ҚР Кәсіпкерлік кодексінің 8-тарауында кәсіпкерлік субъектілеріне көрсетілетін мемлекеттік қолдау мен оның нысандары және бағыттары, инфрақұрылымдық қолдау мен дамыту негіздері және уәкілетті орган құзыреттері нақты аталды. Бұның өзі дәл қазір шағын кәсіпкерлікті, оның ішінде отбасылық бизнесті жүргіземін деген азаматтарға жасалған үлкен мүмкіндік болып отыр. ҚР Кәсіпкерлік Кодексінің 92-бабы 1,2-бөліктерінде жеке кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдаудың негізгі түрлері, оның ішінде шағын және орта бизнесті мемлекеттік қолдаудың бағыттары мен Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген жағдайларда өзге де бағыттар бойынша да жүзеге асырылуы мүмкін екендігі айтылған. Бұл бизнестің ерекшеліктері ең алдымен, ғасырлар бойы белгіленген дәстүр, сондай-ақ отбасылық бизнеске деген асқан төзімділік және өте жауапты көзқарас болып табылады. Аталған тұжырымды отбасы мүшелері үшін тұрақты әрі ұзақ мерзімді жұмыс орны мен тұрғылықты халықпен және кәсіпкерлік субъектілерімен тығыз да сенімді қатынас орнатуды мақсат еткен өз капиталымен қызмет көрсететін отбасылық компаниялардың жұмыс жасап жатқандығымен нақтылауға болады. Бұндай қадамдар ұлттық экономиканың тұрақты әрі берік түрде дамуына үлкен әсерін тигізетінін атап өту керек. [2].

Оған мысал, 2016 жылы жеке және отбасылық компаниялардың 65% сату деңгейін арттырған, 2015 жылы бұл көрсеткіш 2 есеге төмен болған болатын. Атап айтқанда, қарқынды әрі нәтижелі өсу көрсеткіші Шығыс Еуропа, Латын Америкасы және Таяу Шығыс елдерінде көрініс тапқан. Респонденттердің тек 19% ғана сату көлемінің төмендегенін айтқан. 2010 жылғы көрсеткішпен 34% салыстырғанда бұл әрине, әлдеқайда жақсы көрсеткіш. Сондықтан да жеке және отбасылық бизнеспен шұғылданатын компаниялар мақсатты және болашаққа деген сенімді түрде жұмыс жасаумен ерекшеленеді. Компаниялардың 80% - дан астамы соңғы 5 жылда өз бизнестерінің қарыштап дамып, үлкен жетістікке, табысқа қол жеткізетініне сенімді болса, ал даму деңгейіндегі 39% компания 1 жыл ішінде тұрақты қалыптасып үлгеретіндеріне сенімді болып отыр. Бұндай көрсеткішті көрсеткен Үндістан, Таяу Шығыс, Сингапур, Оңтүстік Африка және Оңтүстік Корея мемлекеттерінің компаниялары. Аталған көрсеткіштер жеке және отбасылық бизнестің дамуы елде жаңа бос жұмыс орындарының болуы мен дағдарыстан жеңіл әрі тез өтудің бірден-бір шешімі болатынын көрсетті[3].

Қазақстанда отбасылық бизнес - отбасылық мәдениетті, дәстүрді білдіру мен сақтаудың табиғи нысаны. Өздеріңіз білетіндей, кез-келген адамдардың мәдениетінің негізі болған отбасылық дәстүрлер, олар ең алдымен ауылдық жерлерде сақталады. Бұл қалалық елді мекендермен салыстырғанда сыртқы немесе жаңа құбылыстардың әсерінің аздығынан болады десек артық емес. Сондықтан, экономиканың барлық басқа салаларынан ауыл шаруашылығының дәстүрлі сипаты бар, дәстүрлі халықтың ауылдық жерлерде өмір сүруіне байланысты және ауылдық жерлер отбасылық бизнесті дамыту үшін табиғи орта болып табылады. Қазақстанда халықтың 45% ауылдық жерлерде тұрады. Алайда, «бізде бар болғаны 200 мың шаруа және фермер қожалықтары ғана бар, ал бұл көрсеткіш Оңтүстік Кореяда - 1,5 миллион, Жапонияда - 1,8 миллион, АҚШ-та - 2 миллионнан асады. кейбір аймақтарда - ауыл шаруашылығының 50% -да тіпті тірі жануар жоқ: ешқандай тауық, ешқандай үйрек, сиыр туралы тіпті айтғанның өзінде. Шығыс Қазақстанда ауыл шаруашылығының 53%-да мүлде жануар жоқ, яғни 100-200 отбасы мүлдем төрт түлік мал асырамайды, Қызылордада бұл көрсеткіш – 51%-ды құраса, Жамбылдан басқа қалған аймақтарда да сол көрсеткішті атайды[4].

Отбасылық кәсіпкерлік - бұрынғыдай отбасы мүшелері мен олардың туыстары меншік иелері мен кәсіпорындардың қызметкерлері болып табылатындығымен сипатталатын шағын бизнес нысандарының бірі. «Отбасылық кәсіпорын» термині кәсіпорында және отбасында орын алатын фактілер мен оқиғаларға байланысты әртүрлі мағына береді. Отбасы кәсіпорны немесе отбасылық компания – бұл мүлікті немесе басқарудың басым көпшілігі бір отбасына тиесілі және осы отбасының екі немесе одан да көп мүшесі қазіргі уақытта немесе біраз уақыттан бері осы кәсіпорын басшылығына тікелей қатысатын кәсіпорын болып табылады. Күшті, серпінді кәсіпорын құру бойынша күш-жігердің аясында отбасылық нұсқа ең қолайлы болып табылады.

Сонымен қатар, PwC зерттеуінің нәтижесі ретінде, оның басқа ерекшеліктері сәтті даму үшін қосымша қиындықтар тудыруы мүмкін. Мысалға, сабақтастық мәселесін айта кету керек. Отбасылық бизнес бизнестің арнайы институционалдық формасы ретінде екі мәселенің шешілуіне байланысты болады: 1) бизнес үздіксіздігі; 2) меншік және басқару функцияларын бөлу.

Бизнесті беру көп жағдайда, қарапайым процес емес және отбасында да, бизнесте де ең көп таралған жанжал көздерінің бірі болып табылады. Сондықтан бизнестің үздіксіздігін қамтамасыз ету мәселелері отбасылық компанияны табысты дамыту үшін шешуші рөл атқарады. Шетелдік сарапшылардың пікірінше, бизнестің мұрагерлікке өтуі үшінші ауысымы болып табылады: отбасылық бизнестің 5% иелері мұрагерлері ғана үшінші ауысымынан кейін өз бизнесін сақтап, сәтті дамыта алады деген тұжырым қалыптасқан.

Бірлескен отбасылық бизнесті жүргізуде мәдениет пен тәжірибенің жоқтығы, сөзсіз балаларына деген әкелері мен аталарының жұмысын жалғастыруда ынталандырудың жетіспеушілігі, отбасылық бизнесті жүргізудің дәстүрін жалғастыра алмауына, бақылау мен басқару үшін күресте жанжалдарды күшейтіп, кәсіпкерлік қабілеттің жоғалуына әкеледі. Көптеген мұрагерлердің көңіл-күйлері тым түсіп кеткен (иждивенец) және өз ата-аналары жеткен жетістікті сақтап, ары қарай дамытуға деген құлшыныс жоғалған. Сондықтан отбасылық бизнестің үздіксіз әрекетін сақтау үшін ұлттық мәдениет пен мұрагерлік дәстүрді жалғастыруды негізгі басшылыққа алу керек.

Отбасылық бизнесті жүргізудің күрделілігі барлық отбасы мүшелерінің бірдей бизнесті жүргізуге ынталы бомауында болып отыр, өйткені отбасының бір мүшесінің кәсіпкерлік қабілеті жоғары болса, келесі бірінің бизнеспен айналысуға құлқы болмайды. Сондықтан отбасылық-мұрагерлік бизнесті кәсіпкерлік қабілеті жоғары әрі нақты айналысып, жалғастыратын мүшесіне басқару құқығын беріп, қалған мүшесіне басқаруға араласу құқығынсыз акцияларын беру керек. Егер бизнесті құрушылар арасында көшбасшы болмаса, директорлар кеңесін жасақтап басқарушы тағайындау керек. Басқаша айтқанда, меншікпен басқару функциясын бөлу болып табылады. Сонымен қатар, отбасылық бизнес өсіп отырғандықтан, білім мен дағдылардың жетіспеушілігі маңызды мәселе болып табылады. Отбасы бұл мәселені сыртқы менеджерлерді тарту арқылы шеше алады. Алайда кәсіби менеджерлерді жалдау отбасылық бизнеске біршама әсер етуі мүмкін және туындаған проблемаларды шешумен қатар, отбасылық құндылықтармен байланысты жаңа, нақты мәселелерді тудыруы мүмкін. Бұл отбасылық бизнес үшін өте маңызды шешім. Сондықтан әрбір отбасы қазіргі жағдайды, компанияның бизнес даму кезеңін және оның эволюциясын ескере отырып, тиімдірек болатын көшбасшылық пен басқарудың өз үлгісін табуы керек [6]

Көптеген отбасылық компаниялар қаржы левереджінің белсенді пайдаланылуын болдырмайды және олардың қарыздық міндеттемелерін өте мұқият бақылауда. Әдетте, отбасылық компаниялар қарыздарды қаржыландырудың аз мөлшеріне байланысты қарқынмен қарқынмен дамып келеді. Сондықтан, компанияны қаржыландыру үшін оның капиталының айтарлықтай көлемін тартуға байланысты өсу мүмкіндіктері сөзсіз шектеледі. Мұндай проблемалармен отбасылық компаниялардың қаржыландыруды тарту ғана емес, сондай-ақ отбасылық мүшелері басқа жерге көшуді қаламауы мүмкін, бірақ олар сондай-ақ осындай құлықсыздықпен байланысты болуы мүмкін. олардың жұмысын жасайтын әлдеқайда білікті және тәжірибелі қызметкерді жалдау. [7]. Экономикалық және

әлеуметтік-мәдени және құқықтық элементтерді қоса алғанда, отбасылық бизнесті тиімді басқару моделі отбасылық іскерлік қарым-қатынас жүйесінің дамуы, отбасылық бизнес пен мемлекеттің арасындағы қарым-қатынастың дамуы ретінде дамуы мүмкін.

Мәдени жаһандану жағдайында ұлттық мәдени-отбасылық құндылықтарды дамытуға және еліміздің халықтарының салт-дәстүріне ерекше назар аудару қажет, бұл Қазақстанда шағын отбасылық бизнесті сақтауға және дамытуға мүмкіндік береді. Отбасылық бизнес пен мемлекет арасындағы қарым-қатынастарды дамыту үшін мемлекет тарапынан отбасылық бизнесті мақсатты қолдау қажет, шағын отбасылық фирмаларға көмектесетін арнайы шаралар кешені келесі бағыттар бойынша дамып, өседі:

- Құқықтық қолдау: «Отбасылық фирма» тұжырымдамасы біздің еліміздің заңнамасында анықталмаған, сондықтан мемлекеттік бағдарламалардың шеңберінде мемлекеттік органдардың құқықтық қорғауы, жағдайды бағалауы және отбасылық бизнесті нысаналы қолдау көрсету қиын, отбасылық компаниялар туралы ресми статистика да қол жетімсіз. Отбасылық бизнес, әдетте, кішігірім мөлшерде ұсынылады және табысы аз болса да, лайықты иеленушіні береді. Алайда, отбасылық бизнес тек шағын және орта емес, сонымен қатар ірі бизнес болуы мүмкін. Бірақ ұлттық экономиканың тұрақты іргетасын қалыптастыру контекстінде, ең алдымен, отбасылардың шағын және орта бизнесі;

- қаржыландыруға қолжетімділікті қамтамасыз ету, бюрократтық кедергілерді жою және мұндай компаниялар бір буыннан екіншісіне ауысқан кезде салық ауыртпалығын төмендету;

- салық салу жүйесін жетілдіру; жеке және отбасылық бизнес көбінесе салық режимін жеңілдету туралы ұмтылысын біріктіреді, ол неғұрлым қолайлы болуы керек.

Атап айтқанда, капиталдың пайдасы мен мұрагерлік салықтарға қатысты жеке кәсіпкерлер мемлекетке бизнесті мұрагерлерге берудің неғұрлым тиімді және арзан процесін қамтамасыз етуді қалайды. Жиі ұрпақтың бизнес үшін жасайтын құндылығы кейіннен мұрагерлердің ұрпағы төлеуге мәжбүр болатын салықтар арқылы жойылады. Сондықтан, мысалы, Германия үкіметі, ГФР Азаматтық кодексінің 5-ші кітабында отбасылық кәсіпкерлікпен айналысатын субъектілерге қатысты, егер бір отбасы бес жыл бойы активтерге иелік етсе, жалақы қорына белгілі бір талаптарды сақтай отырып, бизнесті берудегі мұрагерлік салық жүйесін өзгертіп, барлық төлемдерді айтарлықтай төмендетеді немесе тіпті алып тастайды. Германиядағы жекеменшік және отбасылық бизнес көптеген салық пен басқа да төлемдерді төлейді, ал ірі корпорациялар бизнесті басқа елдерге көшіру мүмкіндігіне ие болады; фирманың жеке қажеттіліктеріне қолайлы оқыту және қолдау жүйелеріне еркін қол жеткізу (тәлімгерлік пен тәжірибе алмасуды қоса алғанда); сабақтастықты жоспарлау, оқыту және қолдау жүйелеріне қолжетімділікті қамтамасыз ету, жанжалдарды шешу, сондай-ақ шетелдік нарықтардағы әртүрлі мәдени, коммерциялық және құқықтық жағдайларға бейімделу үшін отбасылық шағын бизнеске көмек көрсету болып табылады[8].

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстан-2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар. akorda.kz.
2. Жеке және отбасылық бизнес: XXI ғасырдың сенімді үлгісі. Жеке және отбасылық бизнесті зерттеу - 2012, PwC. - С.4 <http://www.pwc.ru/en/private-companies/family-business/index.jhtmlbnews.kz>.
3. «Біз отбасылық бизнестің маңыздылығын түсінеміз», Қазақстан фермерлер одағы kazakhzerno.ans@gmail.comfund_nur@mail.ru.
4. Павел Шило «Солтүстік-Батыс Корпоративтік басқару орталығы» ЖШС президенті. Бизнесті сенімді қолға қалай беруге болады. http://www.nwgc.ru/shilo_sshtml
5. Календжян С., Волков Д. Ресейдегі отбасылық бизнесті дамыту. С.15 http://www.iep.ru/files/text/policy/2011_5/kalendjan.pdf.
6. Жулаева А.М. Бизнесті ұйымдастыру: нұсқаулық. - Алматы: Қазақ университеті, 2012. - 231 с.
7. Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік Кодексі 2015жыл 29қазан №375-V ҚРЗ.
8. Германия Федеративтік Республикасының (1897жылы қабылданып,1900жылы 1 қаңтарда күшіне енген) Сауда Кодексі және Азаматтық Кодексі(18 тамыз,1896жыл).